තහනම් යෝජනා ක්‍රම ප්‍රතික්ෂේප කර අමාරුවෙන් උපයාගත් ඔබගේ මුදල් ආරක්ෂා කර ගන්න

මහජනතාවගේ යහපත උදෙසා

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

විසින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී

තහනම් යෝජනා ක්‍රමයක් යනු කුමක් ද ?

* තහනම් යෝජනා ක්‍රමයක් යනු මුදලින් හෝ මූල්‍ය වටිනාකමකින් ගෙවීමක් කිරීමට සහභාගිකරුවන්ට නියම කෙරෙන්නා වූත්, සහභාගිකරුවන් උපයනු ලබන ප්‍රතිලාභ ප්‍රධාන වශයෙන්ම:

  - යෝජනා ක්‍රමයේ සහභාගිකරුවන් සංඛ්‍යාව වැඩිවීම මත, හෝ
  - යෝජනා ක්‍රමයේ සහභාගිකරුවන් විසින් ගෙවනු ලබන මුදල් ප්‍රමාණයන් වැඩිවීම මත

  රඳා පවතින්නා වූත් ආකාරයේ ආකෘතියකින් සමන්විත යෝජනා ක්‍රමයකි.

* මේ යෝජනා ක්‍රම සෑම සහභාගිකරුවකු විසින් ම ඔහු හෝ ඇය යටතේ පිරමීඩාකාර ආකෘතියක පරිදි තවත් සාමාජිකයින් සම්බන්ධ කළ යුතු වන "පිරමීඩ යෝජනා ක්‍රම" වේ. යෝජනා ක්‍රමයට බැඳීම සඳහා යමෙකුට පහත සඳහන් කාර්යයන්ගෙන් එකක් හෝ කීපයක් කිරීමට සිදු විය හැකි ය.

  - ඖෂධීය නිෂ්පාදන සහ උපාංග, රන් කාසි, රූපලාවන්‍ය නිෂ්පාදන, ගෘහ භාණ්ඩ, විදුලි උපකරණ වැනි නිෂ්පාදන මිලට ගැනීම.
  - මුදල් ප්‍රමාණයක් ගෙවීම, තැන්පත් කිරීම හෝ ආයෝජනය කිරීම.
  - අන්තර්ජාලය හෝ වෙනත් මාර්ගයක් මගින් සේවා සැපයීම සඳහා ලියාපදිංචි වීම.
  - යෝජනා ක්‍රමයට වෙනත් අය හඳුන්වා දීම.

* බැංකු පනතේ 83ඇ වගන්තිය ප්‍රකාරව, එවැනි තහනම් යෝජනා ක්‍රම කෙළින්ම හෝ අන්‍යාකාරයකින් ආරම්භ කිරීම, යෝජනා කිරීම, ප්‍රවර්ධනය කිරීම, ප්‍රචලිත කිරීම, පවත්වා ගෙන යෑම, මෙහෙයවීම, එවැනි යෝජනා ක්‍රම සඳහා විධාන කිරීම හෝ මුදල් සැපයීම නීති විරෝධී වේ.

මෙවැනි යෝජනා ක්‍රමවලට සම්බන්ධ වීම සඳහා සහභාගිකරුවන් ආකර්ශනය කර ගන්නේ කෙසේ ද?

* ප්‍රායෝගික නොවන ඉපැයීම් පිළිබඳ පොරොන්දු දීම් සහ ආකර්ශනීය, අසත්‍ය යෙදුම් ඉදිරිපත් කිරීම මගින්. (නිදා: "මාසයකට රු. 100,000/- ක් නීත්‍යනුකූලව උපයන්න" හෝ "සතුටින් සෞභාග්‍යයෙන් පිරි ජීවිතයක්", නව සහභාගිකරුවන් බඳවා ගැනීම ඉතා පහසුයි" යනාදී)

- ★ සාමාන්‍යයෙන් මෙවැනි ඉපැයීම්, කොමිස් මුදල්/ප්‍රතිලාභ බැඳී පවතිනුයේ,
  - සහභාගිකරුවන් විසින් නව සාමජිකයින් බඳවා ගැනීම, හෝ
  - සහභාගිකරුවන් ප්‍රමාණය වැඩි වීම, හෝ
  - සහභාගිකරුවන් විසින් ගෙවනු ලබන මුදල්/ආයෝජන වැඩි වීම මත ය.

මෙම යෝජනා ක්‍රම වංචාකාරී සහ ප්‍රෝඩාකාරී වන්නේ ඇයි?

- ★ භාණ්ඩ අලෙවියක් සේ පෙන්නුම් කෙරෙන තහනම් යෝජනා ක්‍රම ප්‍රෝඩාකාරී වන්නේ එහි දී යොදා ගන්නා භාණ්ඩ:
  - බොහෝ විට සහභාගිකරුවන්ට කොමිස් මුදල් ගෙවීමට හැකි වනු පිණිස ආරෝපණය කළ හෝ අධික මිලකට අලෙවි කිරීම,
  - අත්‍යවශ්‍ය භාණ්ඩ නොවීම සහ එබැවින්ම ඒවාට සාමාන්‍ය වෙළෙඳපොළක් හෝ ද්විතීයික වෙළෙඳපොළක් නොපැවතීම,
  - අලෙවියෙන් පසු සේවාවන් පිළිබඳව වගකීමක් නොතිබීම,
  - මිල දී ගැනීම යෝජනා ක්‍රමයට බැඳීම සඳහා අනිවාර්ය වීම,
  - (යෝජනා ක්‍රමයේ තම සාමාජිකත්වය අවලංගු කර ගන්නා සහභාගිකරුවකු විසින් මිලදී ගත් භාණ්ඩ, යළි අලෙවි කළ හැකි තත්ත්වයේ පැවතියද) ආපසු මිල දී ගැනීමේ ප්‍රතිපත්තියක් ප්‍රවර්ධකයන් විසින් අනුගමනය නොකිරීම

යනාදි ලක්ෂණ නිසාය.

- ★ සහභාගිකරුවන්ගේ ප්‍රධාන අරමුණ වනුයේ යෝජනා ක්‍රමයට බැඳී හැකි තාක් ප්‍රතිලාභ උපයා ගැනීම විනා භාණ්ඩ අත්පත් කර ගැනීම හෝ ඒවා පරිභෝජනය කිරීම නොවේ.
- ★ නව සාමාජිකයන් හඳුන්වා දීමට යෝජනා ක්‍රමයේ පහළ මට්ටමේ සිටින සහභාගිකරුවන් අසමත් වන විට, යෝජනා ක්‍රමයේ එම අදාළ නියැදිය බිඳ වැටෙන අතර එම නියැදියේ ඇතුළත් සහභාගිකරුවන්ට එතෙක් ආයෝජනය කළ මුදල ද අහිමි වේ. මෙයට හේතුව වනුයේ මෙවැනි යෝජනා ක්‍රමයක සහභාගිකරුවන් වැඩි වීම ගුණිතයක් අනුව (2, 4, 8, 16 ආදී වශයෙන්) සිදු වන බැවින් එක්තරා අවස්ථාවක යෝජනා ක්‍රමය සාර්ථක වීමට නම් ඊට

බැඳෙන පුද්ගලයින් සංඛ්‍යාව මෙරට ජනගහණයට පවා වැඩි විය යුතු වීම ය.

* ප්‍රවර්ධකයින් විසින් විශ්වසනීය ආකාරයේ පොරොන්දු ලබාදෙමින් ඉතා සංවිධානාත්මකව බඳවා ගැනීමේ රැස්වීම් පවත්වනු ලබයි. එහිදී කොතරම් ප්‍රබල ලෙස ව්‍යාජ කරුණු හුවා දක්වනවාද යත් බොහෝ විට පහසුවෙන් මුදල් ඉපයීමේ මුලාවට හසු නොවී සිටීමට එම රැස්වීම්වලට සහභාගී වන්නන්ට ඉතා අපහසු වේ.
* ප්‍රවර්ධකයින් උත්සාහ කරනුයේ මෙම යෝජනා ක්‍රම ස්වයං රැකියා අකාරයේ යෝජනා ක්‍රම ලෙස පෙන්වීමට වන අතර තමන් වෙහෙස වී ක්‍රියා කළහොත් විශාල වශයෙන් කොමිස් මුදල් ඉපයිය හැකි බව එහිදී ප්‍රකාශ කෙරේ. ඒ අනුව මීට හසුවන්නෝ කරුණු නොදැන එහි අවදානම භාර ගැනීමට ඉදිරිපත් වෙමින් ඉතා කෙටි කලකින් පොහොසත් වීමට බලාපොරොත්තු වෙති.
* කිසිසේත්ම නොලැබෙන සහ ප්‍රායෝගික නොවන විශාල කෙටිකාලීන ආදායම් හෝ ලාභ අත්කර ගතහැකි යැයි මෙම යොජනා ක්‍රමවල ප්‍රවර්ධකයින් විසින් සහතික කරනු ලබයි.
* ආයතනය හෝ නිෂ්පාදන/සේවා පිළිබඳව සියලු තොරතුරු සොයා බැලීමට ප්‍රමාණවත් කාලයක් ලබා නොදෙමින් ඔවුන්ට ක්ෂණිකව ගිවිසුම්වලට එළඹෙන ලෙසට ප්‍රවර්ධකයින් විසින් නව සහභාගිකරුවන් පොළඹවනු ලබයි.
* ක්‍රියාත්මක වන ප්‍රදේශයන්, කාලාපයන් පිළිබඳව පිළිගත හැකි සැලසුමක් නොමැති අතර කිසිදු යුක්ති සහගත හෝ පිළිගත හැකි සීමාවක් නොමැතිව බඳවා ගැනීම් වැඩි කිරීම දිරි ගන්වනු ලැබේ.
* ආදායම් තීරණය වනුයේ යෝජනා ක්‍රමයේ ව්‍යාප්තිය අනුව වන බැවින් සහභාගිකරුවෙකුට ලැබිය හැකි ආදායම දැන ගැනීමේ හැකියාවක් නොමැත.

මෙවැනි යෝජනා ක්‍රමවලට සහභාගී වීමේ ඇති අවදානම් මොනවා ද?

* යෝජනා ක්‍රමය කෙටි කලකින්ම කඩා වැටෙන අතර සහභාගිකරුවන්ගෙන් වැඩි පිරිසකට, බොහෝ විට නවක සාමාජිකයින්ට ඔවුන් බලාපොරොත්තු වූ ආදායම අහිමි වී නියම වටිනාකමට වඩා අධික මිලක් ගෙවා ලබා ගත් භාණ්ඩ පමණක් ඉතිරි වනු ඇත.
* මෙම යෝජනා ක්‍රම අසාර්ථක වීම නිසා පොරොන්දු වූ ආදායම් නොලැබී යාමෙන් හිත මිතුරන් සහ නෑදෑයින් අතර පවා නොයෙකුත් ආරවුල් ඇති වනු ඇත.
* ණය මුදල් ලබාගෙන මෙම යෝජනා ක්‍රමයන්ට බැඳෙන ඇතැම් සහභාගිකරුවෝ යෝජනා ක්‍රම කඩා වැටීමෙන් පසුව එම ණය ගෙවා ගත නොහැකිව අසරණ තත්ත්වයට පත් වෙති.

* 1988 අංක 30 දරන බැංකු පනතේ 83ඇ වගන්තිය යටතේ ශ්‍රී ලංකාවේ පිරමිඩාකාරයේ යෝජනා ක්‍රම නීති විරෝධී බවට නියම කර ඇත.
* එසේම විනිමය පාලන පනතේ සහ මුදල් විශුද්ධිකරණය වැළැක්වීමේ පනතේ විධිවිධාන යටතේ මෙවනි යෝජනා ක්‍රමවලදී ගෙවීම් සහ ගනුදෙනු සිදු කෙරෙන ආකාරයන් ද තහනම් කර ඇත.

බැංකු පනතේ 83(ඇ) වගන්තිය යටතේ වරදකරුවන්ට පනවා ඇති දඬුවම් මොනවා ද?

* මෙවැනි තහනම් යෝජනා ක්‍රමයකට ඉහත විස්තර කරන ලද කවර හෝ ආකාරයකින් සම්බන්ධ වී වැරදිකරුවෙකු වන පුද්ගලයකු :
  - අවුරුදු තුනකට නොවැඩි සිර දඬුවමකට හෝ
  - රුපියල් ලක්ෂ දහයක දඩයකට හෝ
  - එම සිර දඬුවම හා දඩය යන දෙකටම හෝ

යටත් කෙරෙනු ඇත.

* යමෙකු විසින් වෙනත් අයෙකුට පාඩුවක් හෝ කරදරයක් වන බව දැන දැනම හෝ චේතනාන්විතවම මෙම වැරදි සිදු කර ඇති බව ඔප්පු වුවහොත් එවැනි වරදකරුවෙකු :
  - අවුරුදු තුනත් පහත් අතර බරපතල වැඩ සහිත සිර දඬුවමකට හෝ
  - රුපියල් මිලියන දෙකක් හෝ තහනම් යෝජනා ක්‍රමයක සාමාජිකයන් වෙතින් ලබාගත් බවට හෙළිදරව් වූ මුදල් ප්‍රමාණය මෙන් දෙගුණයකට සමාන ශ්‍රී ලංකා රුපියල් වටිනාකම යන දෙකෙන් වැඩි ප්‍රමාණයට සමාන දඩයකට හෝ යටත් කෙරෙනු ඇත.

මෙවැනි නීති විරෝධී යෝජනා ක්‍රමවලට එරෙහිව ක්‍රියා කිරීමෙහිලා මහජනතාවට ඇති වගකීම කුමක් ද?

* මෙවැනි යෝජනා ක්‍රමවලට එක්වීමෙන් වැළකී සිටීම සහ සමාජයේ අනෙක් අය ද එයින් වැළැක්වීම.
* මෙම යෝජනා ක්‍රමවලට බැඳී මුදල් උපයාගෙන පහසුවෙන් පොහොසත් වීම ප්‍රායෝගිකව සිදු කළ නොහැකි දෙයක් බව වටහා ගැනීම.

* තහනම් යෝජනා ක්‍රමයන් ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා වන රැස්වීම් හෝ වෙනත් කටයුතු පිළිබඳ තොරතුරක් දැන ගතහොත් ඒ බව ළඟම ඇති පොලිස් ස්ථානය වෙත හෝ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව වෙත දැන්වීම.

පිරමීඩ ආකෘතියේ යෝජනා ක්‍රම වැනි තහනම් යෝජනා ක්‍රමවලට සහභාගී වීම නීති විරෝධී වේ.

එබැවින්, එවැනි වංචාකාරී වූත්, ප්‍රෝඩාකාරී වූත් යෝජනා ක්‍රමවලට සම්බන්ධ නොවන ලෙස මහජනතාවට තරයේ අවවාද කෙරේ.

තහනම් යෝජනා ක්‍රමවල ස්වභාවය සහ ඒවාට සම්බන්ධ වීමේ ඇති අවදානම් පිළිබඳව මහජනතාවට මනා අවබෝධයක් ලබා දීමේ අරමුණින් මෙම පත්‍රිකාව ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී.

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

අංක 30, ජනාධිපති මාවත, කොළඹ 1.

CMD-C170418

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු මුද්‍රණාලය, රාජගිරිය